

ІНТЕРДИСКУРСИВНІСТЬ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ПАРЛАМЕНТСЬКОЇ МОВИ (НА МАТЕРІАЛІ СТЕНОГРАМ ПЛЕНАРНИХ ЗАСІДАНЬ БУНДЕСТАГУ ФРН)

У статті визначено вплив інтердискурсивності на формування парламентської мови. З'ясовано, що парламентська мова містить фрагменти, які належать до юридичного, медійного, економічного, наукового, художнього, релігійного дискурсу. Показано, що вплив інтердискурсивності на парламентську мову виявляється у вживанні юридичних і економічних термінів, оцінної лексики, евфемізмів і дисфемізмів. Виявлено прагматичні інтенції, які зумовлюють використання інтердискурсу учасниками парламентської комунікації.

Ключові слова: інтердискурсивність, інтертекстуальність, парламентська мова, парламентський текст.

Постановка проблеми. Останнім часом особливий інтерес лінгвістів викликає вивчення людського спілкування в інституційних умовах. Однією з провідних галузей інституційної комунікації є політична. Ядром політичної комунікації в країнах парламентської демократії є парламентська комунікація. Під час дискурсивної діяльності в парламенті формується парламентська мова.

Парламентська мова є однією з фахових мов і, водночас, порівняно з більшістю з них, характеризується певними особливостями. Специфіка парламентської мови полягає в тому, що в її складі поєднуються елементи найрізноманітніших фахових мов. Як зазначають дослідники, "специфіка однієї фахової мови порівняно з іншими суб- та фаховими мовами виявляється особливо чітко в застосуванні певних граматичних категорій, синтаксичних конструкцій та текстових структур [2]." При цьому вживання термінів є хоч і важливим, але далеко не єдиним компонентом, що характеризує фахові мови.

Вплив різних дискурсів та відповідних фахових мов на парламентську мову відбувається за допомогою інтердискурсивності. З огляду на це, постає потреба в розгляді значення інтердискурсивності для формування парламентської мови.

Актуальність дослідження полягає в необхідності з'ясування інтердискурсивної природи парламентської мови, що дасть змогу глибше зрозуміти принципи добору учасниками парламентської комунікації мовних засобів залежно від комунікативної ситуації та потенціалу їхнього впливу на адресата.

Аналіз досліджень і публікацій. Проблеми інтердискурсивності лише нещодавно почали систематично досліджуватися вченими-лінгвістами. Останніми роками з'явилася низка праць, присвячених цій темі [напр., 3-4; 5; 7]. Інтертекстуальність та інтердискурсивність є тісно взаємопов'язаними і, як правило, вивчаються в нерозривному зв'язку між собою [див. напр. 3-4]. Дослідження інтердискурсивності може здійснюватися шляхом аналізу інтертекстуальних фрагментів, які належать до різних

типів дискурсу. При цьому для визначення належності інтертекстуального фрагменту до певного типу дискурсу доцільно вдатися до аналізу метаінтертексту.

Метаінтертекст – це фрагменти тексту, які описують інтертекст, ”текст про текст у тексті” [1, с. 39]. Зокрема, метаінтертекст може вказувати на автора висловлювання, тип тексту, місце та час його творення тощо. За його допомогою можна визначити і тип дискурсу, до якого належить інтертекст. У такий спосіб аналіз інтертекстуальних фрагментів та метаінтертексту, що супроводжує їх, доцільно використати для виявлення ролі інтердискурсивності у формуванні парламентської мови.

Мета статті – виявити особливості використання інтердискурсивності в парламентській мові ФРН.

Матеріал дослідження складають 600 текстових фрагментів, які охоплюють інтертекст і метаінтертекст, що супроводжує його, дібраних зі стенограм пленарних засідань Бундестагу ФРН за 2013-2014 роки обсягом понад 3800 сторінок.

Викладення основного матеріалу. Аналіз метаінтертексту, що супроводжує інтертекстуальні фрагменти, дозволяє виявити, що найбільше значення в парламентських текстах має юридичний, медійний, економічний, науковий, релігійний та художній інтердискурс. Розгляньмо, як саме ці типи інтердискурсу використовуються в парламентських текстах ФРН, а також, у який спосіб мова, що притаманна цим типам дискурсу, сприяє реалізації інтенцій учасників парламентської комунікації.

Юридичний інтердискурс. У парламентських текстах ФРН спостерігаємо вживання інтертексту, що репрезентує юридичний інтердискурс. Учасники парламентської комунікації цитують тексти законів та договорів:

(1) *Norbert Lammert (Bundestagspräsident): „Die Abgeordneten des Deutschen Bundestages ... sind Vertreter des ganzen Volkes, an Aufträge und Weisungen nicht gebunden und nur ihrem Gewissen unterworfen“, heißt es unmissverständlich in Art. 38 unseres Grundgesetzes [6, с. 7].*

Метаінтертекст, що супроводжує цитати з юридичних текстів, зазвичай містить назви законів та вказівку на статті, з яких дібрані цитати: *Art. 38, Grundgesetz* у прикладі 1.

Використання юридичного інтердискурсу у парламентських текстах пов'язане насамперед зі специфікою функцій парламенту, оскільки саме парламент є найвищим законодавчим органом країни. При цьому до парламентської мови вводяться юридичні терміни, які вживаються у відповідних інтертекстуальних фрагментах. Водночас, цитування законів, використовується учасниками парламентської комунікації для підтвердження власної позиції, переконання інших у тому, що точка зору політика відповідає закону.

Медійний інтердискурс. Значну роль у формуванні парламентської мови відіграє медійний інтердискурс. У парламенті Німеччини спостерігаємо численні приклади вживання експресивної лексики, яка взята з медіа:

(2) *Matthias W. Birkwald (Die Linke): Selbst in der Bild heißt es unter der Überschrift „Feuer unterm Dach“: „Die Warnungen werden lauter, und sie kommen nicht mehr nur aus Deutschland: Hunderttausenden Geringverdienern droht im Alter der Absturz in die Armut.*

... *Deutschland, eine Wirtschafts-Weltmacht, aber bei der Altersversorgung fast Entwicklungsland – das passt nicht zusammen.*” *So die Bild-Zeitung* [6, с. 106].

У прикладі 2 вживається слово *Entwicklungsland* на позначення Німеччини. Зазвичай це слово позначає низькорозвинуті країни. У цьому разі воно є евфемізмом. Але тут спостерігається його дисфемізація. Воно набуває негативного оцінного забарвлення. Крім того, вживаються інші лексеми з негативним оцінним значенням: *Feuer, Absturz, Armut, Geringverdiener*.

Вживання лексики з негативним оцінним забарвленням, зокрема дисфемістичних позначень, зумовлене прагненням учасників парламентської комунікації дискредитувати політичних опонентів та результати їхньої діяльності. При цьому використання цитат із ЗМІ покликане надати більшої об’єктивності висловлюванню політика.

Економічний інтердискурс. Комунікація в парламенті значною мірою стосується нагальних питань економічного життя країни, добробуту громадян. З огляду на це значний вплив на формування парламентської мови чинить економічний інтердискурс. Учасники парламентської комунікації вдаються до цитувань висловлювань економістів та документів установ і організацій у різних галузях господарської діяльності з метою підтвердження власної позиції:

(3) *Ulrich Freese (SPD): Ich will als Gewerkschafter, der sein ganzes Leben lang in industriellen Prozessen, ob als arbeitender oder als entscheidender Mensch, gestanden hat, den Jahreswirtschaftsbericht 2014 aus einer anderen Betrachtungsrichtung angehen. Ich darf, mit Ihrem Einverständnis, Herr Präsident, aus diesem Jahreswirtschaftsbericht zitieren: "Deutschlands Stärken liegen in einer mittelständisch geprägten und internationalen wettbewerbsfähigen Wirtschaft, deren Kern auch weiterhin eine moderne, dynamische Industrie ist." Mit diesem Zitat, meine sehr verehrten Damen und Herren, liebe Kolleginnen und Kollegen, bekennt sich die Bundesregierung, bekennt sich der Bundesminister für Wirtschaft und Energie, Sigmar Gabriel, sehr eindeutig zum Industriestandort Bundesrepublik Deutschland* [6, с. 994].

У цьому прикладі вживаються типова для економічного дискурсу лексика: *Jahreswirtschaftsbericht, wettbewerbsfähig, Industriestandort* тощо.

Слід зазначити, що надмірне перевантаження парламентської мови спеціалізованою термінологією може ускладнювати розуміння повідомлення прихованим адресатом парламентської комунікації – широкими колами громадськості.

Науковий інтердискурс. У парламентських текстах ФРН спостерігаємо інтердискурсивні фрагменти, які репрезентують науковий дискурс. Учасники парламентської комунікації цитують науковців з різних галузей з метою підтвердження власної точки зору:

(4) *Andrea Lindholz (CDU/CSU): Ein Zitat des dänisch-deutschamerikanischen Psychoanalytikers Erik Erikson lautet: "Identität, das ist der Schnittpunkt zwischen dem, was eine Person sein will, und dem, was die Welt ihr zu sein gestattet* [6, с. 1489].”

Спостерігаються цитати відомих філософів, які стосуються здебільшого питань соціального характеру:

(5) *Peter Gauweiler (CDU/CSU): Frau Kollegin, ich darf jemanden zitieren, der Ihnen vielleicht noch näher ist als ich, und zwar den Philosophen Jürgen Habermas. Er sagt an*

einem Vortrag mit dem Titel „Wie demokratisch ist die EU?“. „Das ... Netzsupranationaler Organisationen weckt seit Langem die Befürchtung, dass der im Nationalstaat gesicherte Zusammenhang von Menschenrechten und Demokratie zerstört [wird] [6, с. 523].“

Такі цитати, як правило, містять лексичні одиниці з оцінними компонентами значення (*Befürchtung* у наведеному прикладі).

Релігійний інтердискурс. На парламентську фахову мову чинить вплив також релігійний інтердискурс. Його проникнення відбувається шляхом цитування релігійних діячів та творів. Використання релігійного інтердискурсу пов'язане з високим авторитетом релігійних діячів у німецькому суспільстві.

(6) Bernd Rützel (SPD): „Der Arbeitslohn ... muß es dem Arbeiter und seiner Familie ermöglichen, zu einem wahrhaft menschlichen Lebensniveau im materiellen, sozialen, kulturellen und geistigen Bereich Zugang zu erhalten.“ Sehr geehrte Frau Präsidentin! Sehr geehrte Damen und Herren! Liebe Kolleginnen und Kollegen! Dieses Zitat stammt von Papst Johannes Paul II. Des Weiteren schrieb er am 14. September 1981 in der Sozialenzyklika „Laboremexercens“: Durch Arbeit muß sich der Mensch sein tägliches Brot besorgen, und nur so kann er beständig zum Fortschritt von Wissenschaft und Technik sowie zur kulturellen und moralischen Hebung der Gesellschaft beitragen ... Das war vor gut 30 Jahren [6, с. 1928-1929].

У цьому прикладі цитується фрагмент соціальної енцикліки Папи Івана Павла II.

Простежується також використання цитат з Біблії та інших творів релігійного характеру:

(7) Roland Claus (Die Linke): Ich will einmal die Bibel bemühen, (Volker Kauder [CDU/CSU]: So, jetzt kommt's!) die ja einen Gabriel kennt, zwar nicht den Bundesminister, aber den Erzengel. (Michael Grosse-Brömer[CDU/CSU]: Zitieren Sie lieber Marx!) Dort heißt es: „Über dem Ulai-Kanal hörte ich eine Menschenstimme, die da rief: Gabriel, erkläre ihm die Vision!“ Ich glaube, diese Stimme muss es gewesen sein, die der Bundesminister gehört hat, als er seine Rede hier vorbereitet hat [6, с. 2436].

Художній інтердискурс. Значну роль у парламентських текстах відіграє художній інтердискурс. Учасники парламентської комунікації цитують фрагменти з прозових та віршованих художніх творів.

(8) Petra Pau (Die Linke): 1940 schrieb Bertolt Brecht seine Flüchtlingsgespräche. Darin geht es auch um das Verhältnis von Pass und Mensch, von Staat und Bürger. Ich zitiere: „Der Paß ist der edelste Teil von einem Menschen. Er kommt auch nicht auf so einfache Weise zustand wie ein Mensch. Ein Mensch kann überall zustandkommen, auf die leichtsinnigste Art und ohne gescheiterten Grund, aber ein Paß niemals. Dafür wir der auch anerkannt, wenn er gut ist, während ein Mensch noch so gut sein kann und doch nicht anerkannt wird [6, с. 485].“

Використання фрагментів художніх творів дає можливість учасникам парламентської комунікації висловити власну позицію в більш концентрованій формі. Вона може бути спрямована на критику політичних опонентів:

(9) Klaus Ernst (Die Linke): Frau Nahles, ich habe den Eindruck, Ihr Beitrag orientierte sich an dem Lied, das Sie hier einmal gesungen haben: „Ich mache mir die Welt, wie sie mir gefällt [6, с. 168].“

Використання цитат відомих письменників справляє позитивне враження про учасника парламентської комунікації, виявляючи його ерудованість.

(10) *Christian Flisek (SPD): Aus ganz analogen Zeiten ist ein interessantes Goethe-Zitat überliefert: „Wer das Recht hat und Geduld, für den kommt auch die Zeit [6, c. 1415].“*

Розглянуті типи не вичерпують усього різноманіття інтердискурсивних впливів, які помітні в парламентській мові. Аналіз метаінтертексту дозволяє виявити інтертекстуальні вclusions, що репрезентують військовий, спортивний, медичний, побутовий і дидактичний дискурси. Будь-яка галузь людського спілкування, яка набуває значення для всього суспільства, може стати частиною парламентського дискурсу і, відповідно, чинити вплив на парламентську мову.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Таким чином, парламентська мова охоплює значну кількість мовних одиниць різних рівнів (слів, словосполучень, речень, текстів), які первинно належать до інших фахових мов. Вживання цих мовних одиниць у парламентських текстах зумовлене прагматичними інтенціями учасників парламентської комунікації, зокрема прагненням дискредитувати політичних опонентів, підтвердити власну точку зору та виявити власну обізнаність і ерудованість. Вплив інтердискурсивності на парламентську мову виявляється у вживанні термінів з відповідних фахових галузей: юридичної, економічної, окремих галузей науки і техніки. Вплив медійного дискурсу виявляється насамперед у вживанні оцінної лексики, евфемізмів і дисфемізмів.

Перспективи дослідження вбачаються у вивченні впливу інтердискурсивності на інші галузі людського спілкування та відповідні фахові мови. Крім того, слід зауважити, що вивчення парламентської мови безумовно не обмежується розглядом інтердискурсивних фрагментів. Тому дослідження мови парламентських установ різних країн і надалі лишається актуальним питанням.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. *Гавенко А.С.* Метаінтертекстуальность в художественном тексте (на материале русских рассказов 80-х годов XX–XXI веков) / А.С. Гавенко // Филология и человек. – Барнаул : Изд-во Алтайск. гос. ун-та, 2011. – № 2. – С. 36-48.
2. *Кияк Т.Р., Каменська О.І.* Лінгвістика фахових мов: предмет, проблеми, перспективи / Т.Р. Кияк, О.І. Каменська // Вісник Київського національного лінгвістичного університету [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.nbuv.gov.ua/Vknlnl_mtkm
3. *Чернявская В.Е.* Интертекстуальность и интердискурсивность / В.Е. Чернявская // Текст – Дискурс – Стиль. – СПб : Изд-во СПбГУЭФ, 2003. – С. 23-42.
4. *Чернявская В.Е.* Открытый текст и открытый дискурс: Интертекстуальность – дискурсивность – интердискурсивность / В.Е. Чернявская // Лингвистика текста и дискурсивный анализ: традиции и перспективы : сб. научн. статей / Отв. ред. В.Е. Чернявская. – СПб. : Изд-во СПбГУЭФ, 2007. – С. 7-26.
5. *Шевченко І.С.* Интердискурсивність політичного дискурсу / І.С. Шевченко // Вісник ХНУ. – Х. : Вид-во ХНУ, 2009. – № 848. – С. 53-57.
6. *DB = Deutscher Bundestag.* Stenografischer Bericht [Електронний ресурс]. – 18. Legislaturperiode. – Sitzung 1–42. – Berlin, 2013-2014. – 3830 S. – Режим доступу: <http://dip21.bundestag.de>.
7. *Wu J.* Understanding Interdiscursivity : A Pragmatic Model / Jianguo Wu // Journal of Cambridge Studies. – Cambridge : Cambridge Univ. Press, 2011. – Vol. 6. – No. 2-3. – P. 95-115.

*Стасюк О.С., к.филол.н., ассист.,
Институт филологии КНУ имени Тараса Шевченко, Киев*

**ИНТЕРДИСКУРСИВНОСТЬ КАК СРЕДСТВО ФОРМИРОВАНИЯ
ПАРЛАМЕНТСКОГО ЯЗЫКА
(НА МАТЕРИАЛЕ СТЕНОГРАММ ПЛЕНАРНЫХ ЗАСЕДАНИЙ
БУНДЕСТАГА ФРГ)**

В статье рассмотрено влияние интердискурсивности на формирование парламентского языка. Определено, что парламентская коммуникация содержит фрагменты, которые принадлежат к юридическому, медийному, экономическому, научному, художественному, религиозному дискурсу. Показано, что влияние интердискурсивности на парламентский язык проявляется в использовании юридических, экономических терминов, оценочной лексики, эвфемизмов и дисфемизмов. Выявлены прагматические интенции, которые предопределяют использование интердискурса участниками парламентской коммуникации.

***Ключевые слова:** интердискурсивность, интертекстуальность, парламентский язык, парламентский текст.*

*Stasiuk O.S., Cand.Phil.Sci., Assistant Professor,
Institute of Philology, Taras Shevchenko National University of Kyiv*

**INTERDISCURSIVITY AS A MEAN OF FORMATION
OF PARLIAMENTARY LANGUAGE
(BASED ON VERBATIM REPORTS OF PLENARY SITTINGS OF THE
GERMAN BUNDESTAG)**

The article deals with influence of interdiscursivity on the parliamentary language. It is defined that parliamentary texts contain text fragments that belong to media discourse; juridical, economic, scientific, religious discourse. The influence of interdiscursivity on the parliamentary language manifests through using juridical and economic terms, evaluative words, euphemisms and dysphemisms. The pragmatic intentions that lead to using interdiscourse by the parliamentarians are revealed.

***Keywords:** interdiscursivity, intertextuality, parliamentary language, parliamentary text.*

Стаття надійшла до редакції 03.02.2017.